

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ХАРКІВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ»

Кафедра «Безпека праці та навколишнього середовища»
(назва кафедри, яка забезпечує викладання дисципліни)

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Інституційні основи прийняття рішень з попередження та ліквідації наслідків

(назва навчальної дисципліни)

надзвичайних ситуацій

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
перший (бакалаврський) / другий (магістерський)

галузь знань 26 Цивільна безпека
(шифр і назва)

спеціальність 263 Цивільна безпека
(шифр і назва)

освітня програма Охорона праці
(назви освітніх програм спеціальностей)

вид дисципліни професійна підготовка (вибіркова)
(загальна підготовка / професійна підготовка; обов'язкова/вибіркова)

форма навчання денна
(денна / заочна / дистанційна)

ЛИСТ ЗАТВЕРДЖЕННЯ

Робоча програма з навчальної дисципліни **Інституційні основи прийняття рішень з попередження та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій**

(назва дисципліни)

Розробники:

Доцент каф. БП та НС, к.т.н., доц.
(посада, науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

Євгеній СЕМЕНОВ
(ініціали та прізвище)

Робоча програма розглянута та затверджена на засіданні кафедри
«Безпека праці та навколишнього середовища»

(назва кафедри, яка забезпечує викладання дисципліни)

Протокол від «30» серпня 2023 року № 1

Завідувач кафедри

(підпис)

Вячеслав БЕРЕЗУЦЬКИЙ
(ініціали та прізвище)

ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ

Шифр та назва освітньої програми Охорона праці, спеціальність 263 – Цивільна безпека, галузь знань 26 – Цивільна безпека

Кафедра «Безпека праці та навколишнього середовища»
(назва кафедри на якій викладається дисципліна)

Гарант ОП Вячеслав БЕРЕЗУЦЬКИЙ
(ПІБ)

(Підпис, дата)

Завідувач кафедрою Вячеслав БЕРЕЗУЦЬКИЙ
(ПІБ)

(Підпис, дата)

ЛИСТ ПЕРЕЗАТВЕРДЖЕННЯ РОБОЧОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

Дата засідання кафедри-розробника РПНД	Номер протоколу	Підпис завідувача кафедри	Гарант освітньої програми

МЕТА, КОМПЕТЕНТНОСТІ, РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ ТА СТРУКТУРНО-ЛОГІЧНА СХЕМА ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета – формування у майбутніх фахівців здатності творчо мислити, навичок вирішувати складні завдання інноваційного характеру та приймати продуктивні рішення щодо планування та управління заходами цивільного захисту (ЦЗ), з урахуванням особливостей майбутньої професійної діяльності на першій посаді.

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК3. Здатність приймати обґрунтовані рішення.

Спеціальні (фахові) (СК):

СК1. Здатність приймати ефективні рішення, керувати роботою колективу під час професійної діяльності.

СК2. Здатність до превентивного і оперативного (аварійного) планування, управління заходами безпеки професійної діяльності.

СК4. Здатність до застосування інноваційних підходів, сучасних методів, спрямованих на регулювання техногенної та виробничої безпеки.

Програмними результатами навчання (РН):

РН5. Розробляти та реалізовувати ефективні заходи, спрямовані на регулювання та забезпечення цивільної безпеки.

РН6. Визначати та аналізувати можливі загрози виникнення надзвичайної ситуації, аварії, нещасного випадку на виробництві та оцінювати можливі наслідки та ризики.

РН15. Аналізувати та оцінювати стан забезпечення цивільного захисту, техногенної та виробничої безпеки об'єктів, будівель, споруд, інженерних мереж.

РН16. Приймати ефективні рішення у складних непередбачуваних умовах, визначати цілі та завдання, аналізувати і порівнювати альтернативи, оцінювати ресурси.

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Попередні дисципліни	Наступні дисципліни
Основи професійної безпеки та здоров'я людини	Організаційно-технічне забезпечення аудиту з професійної безпеки робочих місць галузі
Техногенна та екологічна безпека в умовах виробничо-господарської діяльності	Експертиза та обстеження у сфері промислового будівництва та цивільного захисту
Безпека праці та професійної діяльності	Регіональна техногенна та промислова безпека в умовах сталого розвитку

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

(розподіл навчального часу за семестрами та видами навчальних занять)

Семестр	Загальний обсяг (годин) / кредитів ECTS	З них		З видами з навчальних занять (годин)			Індивідуальні заняття студентів (КП, КР, РГ, Р, РЕ)	Поточний контроль	Семестровий контроль	
		Аудиторні заняття (годин)	Самостійна робота (годин)	Лекції	Лабораторні заняття	Практичні заняття, семінари			Контрольна робота (кількість робіт)	Залік
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
1	120/4	48	72	32	-	16	Р	-	-	+

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до загального обсягу складає 40,00 %.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

№ з/п	Види навчальних занять	Кількість годин	Номери семестру. Назви змістовних модулів. Найменування тем та питань кожного заняття. Завдання на самостійну роботу.	Рекомендована література (базова, допоміжна)
1	2	3	4	5
1	Л	2	Тема 1. Організація заходів з попередження та ліквідації наслідків НС в Україні в умовах реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади. 1. Завдання, структура та принципи здійснення системи ЦЗ в Україні. 2. Завдання територіальної громади щодо побудови системи ЦЗ. 3. Система захисту населення та суб'єктів господарювання. 4. Державний нагляд у сфері ЦЗ.	1-5, 33, 37, Д1-2
2	СР	2	Державне регулювання природно-техногенної безпеки. Повноваження суб'єктів забезпечення ЦЗ. Діяльність місцевих спеціалізованих служб ЦЗ.	1-3, 5-15, 18-32
3	ПЗ	2	Практичне заняття №1. Сили та засоби ЦЗ. Реалізація системи моніторингу НС, щодо попередження та ліквідації наслідків НС. 1. Склад, завдання та особливості застосування сил цивільного захисту, що залучаються для попередження, локалізації та ліквідації надзвичайних ситуацій. 2. Порядок створення, організації роботи та ефективного функціонування пунктів управління при ліквідації НС. 3. Організація процесу моніторингу надзвичайних ситуацій різної природи походження. 4. Прогнозування розвитку подій під час загрози, виникнення, локалізації та ліквідації НС.	2, 5, 23, 36, 37
4	Л	4	Тема 2. Попередження надзвичайних ситуацій ТПХ. 1. Застосування ризик-орієнтованого підходу до прогнозування та попередження НС ТПХ. 2. Методи моніторингу надзвичайних ситуацій у різних режимах функціонування системи ЦЗ. 3. Системи моніторингу небезпек. 4. Організація та умови функціонування системи моніторингу. 5. Забезпечення процесу функціонування системи моніторингу в умовах НС.	36, 37
5	СР	2	Оповіщення та інформування суб'єктів забезпечення ЦЗ. Евакуаційні заходи та організація укриття населення у захисних спорудах. Утворення та організація діяльності підрозділів місцевої пожежної охорони.	2, 9, 10, 21, 24, 25, 32, 34, 36
6	ПЗ	2	Практичне заняття №2. Розрахунок стійкості об'єкту в умовах попередження та ліквідації наслідків НС. 1. Забезпечення безперервності управління виробництвом та ЦЗ об'єкту. 2. Характеристика ступеню руйнувань споруд та обладнання. 3. Методика розрахунку стійкості об'єкту. 4. Оцінка вразливості об'єкта господарювання. 5. Підготовка та забезпечення комплексу заходів, щодо виконання відновлювальних заходів.	32, 36

1	2	3	4	5
7	Л	4	Тема 3. Методи підготовки та прийняття рішень в умовах попередження та ліквідації наслідків НС. 1. Метод головного критерію прийняття рішень у НС. 2. Метод розрахунку узагальненого критерію в умовах загрози або впливу НС. 3. Метод нечітких множин. 4. Метод експертних оцінок прийняття рішень 5. Оптимізація рішень в умовах невизначеності.	32, 36-39, Д1
8	СР	2	Комплекс заходів захисту у сфері ЦЗ. Діяльність структурного підрозділу (посадової особи) з питань ЦЗ	6, 8, 18, 21, 32-36
9	ПЗ	2	Практичне заняття №3. Організація ЦЗ на об'єкті господарювання. 1. Повноваження суб'єктів господарювання, щодо попередження, локалізації та ліквідації наслідків НС. 2. Організація процесу управління заходами з попередження та ліквідації НС на об'єктовому рівні. 3. Документи у сфері ЦЗ, що розробляються суб'єктом господарювання. 4. Основні заходи ЦЗ на об'єкті господарювання в умовах загрози та впливу НС.	2-6, 32-36
10	Л	4	Тема 4. Метод експертних оцінок прийняття рішень при попередженні та ліквідації НС. 1. Структуризація процедури колективного експертного оцінювання. 2. Генерація експертної інформації та проведення експертизи. 3. Підготовка та прийняття експертних рішень. 4. Реалізація процедури оцінювання.	37
11	СР	2	Запобігання НС. Планування, організація та забезпечення техногенної та пожежної безпеки на об'єкті господарювання. Організація навчання діям у НС.	3, 7, 12, 19-21, 27, 29-31
12	ПЗ	2	Практичне заняття №4. Застосування методу експертних оцінок для прийняття рішень з попередження та ліквідації наслідків НС техногенного та природного походження. 1. Аналіз ситуації та прийняття рішення на проведення експертизи. 2. Формування експертної групи. 3. Генерація експертної інформації. 4. Аналіз експертної інформації. 5. Підготовка, узгодження та прийняття рішень. 6. Реалізація рішення експертного оцінювання.	37
13	Л	4	Тема 5. Методи та моделі прийняття рішень в умовах невизначеності, щодо ліквідації НС. 1. Моделі ідентифікації наслідків НС ТПХ, підготовки планів локалізації та ліквідації НС. 2. Моделі обирання ефективного плану дій, сил та засобів, що залучаються до ліквідації наслідків НС. 3. Моделі планування першочергових заходів та комплексу робіт з ліквідації НС. 4. Основні методи прийняття рішень в умовах загрози, локалізації та ліквідації НС ТПХ.	32, 37
14	СР	2	Визначення зони збитків, потенційної небезпеки та ризику.	14, 36, 37

1	2	3	4	5
15	ПЗ	2	<p>Практичне заняття №5. Реалізація управлінських рішень з попередження, локалізації та ліквідації НС.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Завдання та склад об'єктової комісії з НС. 2. Процедура створення об'єктової комісії з НС. 3. Положення про об'єктову комісію з НС. 4. Функціональні обов'язки складу комісії з НС об'єкта господарювання. 5. Контроль результатів діяльності та корегування плану дій об'єктової комісії з НС. 	2, 5, 6, 9, 18-21, 32-34
16	Л	4	<p>Тема 6. Оцінка обстановки в надзвичайних ситуаціях.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Зміст методики оцінка стану об'єкта господарювання у НС. 2. Оцінка радіаційної обстановки на об'єкті господарювання. 3. Оцінка хімічної обстановки на території об'єкту. 4. Оцінка інженерного стану об'єкту господарювання. 5. Оцінка пожежної обстановки на об'єкті господарювання. 	32, 33, 37
17	СР	2	<p>Організація системи ЦЗ на підприємстві, яке не має категорії цивільного захисту з чисельністю працівників 50 і менше осіб.</p>	32-36
18	ПЗ	2	<p>Практичне заняття №6. Реалізація управлінських рішень з попередження, локалізації та ліквідації НС.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Завдання та склад евакуаційної комісії об'єкту. 2. Положення про евакуаційну комісію об'єкта господарювання, функціональні обов'язки членів евакуаційної комісії. 3. Розробка Інструкції про порядок дій (евакуацію) персоналу підприємства у разі загрози виникнення або виникненню НС техногенного, природного та соціально-політичного характеру 4. Склад та порядок створення формувань ЦЗ об'єкту відповідно до особливостей його функціонування. 5. Основний зміст Положення про формування ЦЗ об'єкту. 6. Розробка Інструкції про порядок дій персоналу підприємства, щодо контролю за додержанням протипожежного режиму на об'єкті господарювання. 	2, 5, 6, 9, 18-21, 32-34
19	Л	4	<p>Тема 7. Управління заходами з ліквідації НС.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Планування заходів з локалізації та ліквідації НС. 2. Загальні положення Плану реагування на НС ТПХ об'єкта господарювання. 3. Зміст заходів реагування системи ЦЗ об'єктового рівня. 4. Реалізація Плану реагування об'єкту господарювання на НС ТПХ. 5. План локалізації і ліквідації наслідків НС. 6. План приведення захисної споруди у готовність. 	2, 5, 6, 9, 15, 18-21, 29-34
20	СР	2	<p>Організація аварійно-рятувальних та інших невідкладних робіт на об'єкті господарювання в умовах НС.</p>	2, 5, 8, 32, 36
21	ПЗ	2	<p>Практичне заняття №7. Підготовка працівників підприємств, установ та організацій до дій у НС.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Обов'язки керівника ЦЗ, посадових осіб ЦЗ та працівників підприємства у сфері ЦЗ. 2. Підготовка керівного складу осіб ЦЗ об'єкта господарювання. 3. Навчання особового складу формувань ЦЗ об'єкта господарювання. 4. Підготовка працівників об'єкту господарювання до дії у НС. 	6-9, 19-20, 23, 27, 32-36

1	2	3	4	5
22	Л	4	<p>Тема 8. Забезпечення стійкої роботи підприємств, установ та організацій в умовах попередження та ліквідації наслідків НС.</p> <p>1. Основні напрямки підвищення стійкості функціонування об'єктів господарської діяльності у НС.</p> <p>2. Заходи, спрямовані на попередження, зниження ризику та зменшення збитків від НС.</p> <p>3. Забезпечення стійкості роботи об'єктів економіки в умовах попередження та ліквідації наслідків НС.</p> <p>4. Організація безперервності управління виробництвом та ЦЗ об'єкту.</p>	16, 29-36, Д2
23	СР	2	Перспективи розвитку цивільного захисту об'єднаної територіальної громади.	1-3, 32-36
24	ПЗ	2	<p>Практичне заняття №8. Порядок організації та проведення спеціальних об'єктових навчань та тренувань з питань ЦЗ.</p> <p>1. Види об'єктових навчань та тренувань з питань ЦЗ.</p> <p>2. Організація та забезпечення підготовки та проведення об'єктових навчань та тренувань.</p> <p>3. Проведення об'єктових навчань та тренувань з питань ЦЗ.</p> <p>4. Аналіз результатів проведення об'єктових навчань та тренувань.</p> <p>5. Планування заходів об'єктових навчань та тренувань на об'єкті господарювання.</p>	2, 6-9, 19-21, 35
25	Л	2	<p>Тема 9. Управління в умовах НС.</p> <p>1. Системи управління в НС.</p> <p>2. Особливості реалізації управлінських рішень у сфері ЦЗ на об'єкті господарювання в умовах загрози та впливу НС.</p> <p>3. Принципи превентивного та оперативного планування заходів локалізації масштабів НС.</p> <p>4. Контроль, регулювання та координація дій в процесі управлінській діяльності в умовах НС.</p>	1, 2, 5, 6, 32, 33, 36, Д1

Самостійна робота

№ з/п	Назва видів самостійної роботи	Кількість годин
1	Опрацювання лекційного матеріалу	18
2	Підготовка до практичних (лабораторних, семінарських) занять	8
3	Самостійне вивчення тем та питань, які не викладаються на лекційних заняттях	16
4	Виконання індивідуального завдання: розрахункове завдання	30
5	Інші види самостійної роботи: практичне завдання	-
	Разом	72

Індивідуальні завдання

Розрахункове завдання

(Вид індивідуального завдання)

№ зп	Назва теми	Строки захисту (на якому тижні)
1	«Розробка та прийняття рішень з попередження та ліквідації НС на об'єкті господарювання посадовою особою з питань ЦЗ» (за варіантами)	До 15 тижня

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

При викладанні використовуються наступні методи: пояснювально-ілюстративний метод використовується при введенні понять, схем, тощо.

При цьому методі навчання діяльність викладача зводиться до подання нового навчального матеріалу, а діяльність студентів – до сприймання, усвідомлення, запам'ятовування матеріалу. Навчальний матеріал при цьому співвідноситься з досвідом студентів наступним чином: вперше повідомляється і засвоюється індуктивним способом – без опори на попередні знання студентів.

Наступний метод – репродуктивний метод застосовується під час повторення вивченого на парі, виконання завдання по вивченню матеріалу для самостійного вивчення. Діяльність викладача при цьому – аналізувати відповідь студента, виправляти його помилки; діяльність студентів – відтворювати те, що було зроблено в аудиторії. Репродуктивний метод використовується для формування в студентів уміння застосовувати знання.

Викладач дає завдання, а студенти їх виконують: розв'язують задачі – за зразком, шляхом застосування теоретичних знань, за допомогою вже відомого способу. Будь-які справи можуть бути індуктивними дедуктивними або такими, які виконуються за аналогією. Але в усіх випадках маються на увазі дії, які вже неодноразово виконувались.

Система репродуктивних методів сприяє збагаченню студентів знаннями і вміннями, формуванню в них навичок здійснення основних розумових операцій. Для розвитку творчих здібностей студентів потрібні репродуктивні знання.

Методи контролю

Поточний контроль реалізується у формі опитування на лекціях, виступів на практичних заняттях, тестів, виконання індивідуальних завдань, проведення контрольних робіт тощо.

Контроль складової робочої програми, яка освоюється під час самостійної роботи студента, проводиться:

- з лекційного матеріалу – шляхом перевірки конспектів, тестування за змістовними модулями (на 9 та 15 тижнях);
- з практичних, індивідуальних занять – за допомогою перевірки виконаних завдань, реферату за обраною темою.

Семестровий контроль проводиться у формі іспиту відповідно до навчального плану в обсязі навчального матеріалу, визначеного навчальною програмою та у терміни, встановлені навчальним планом.

Семестровий контроль може проводитися в усній формі по екзаменаційних білетах або в письмовій формі за контрольними завданнями. Можливе поєднання різних форм контролю.

Результати поточного контролю (поточна успішність) можуть враховуватись як допоміжна інформація для виставлення оцінки з даної дисципліни.

Студент вважається допущеним до семестрового екзамену з навчальної дисципліни за умови повного відпрацювання усіх практичних занять, та виконання індивідуальних завдань СРС, передбачених навчальною програмою з дисципліни.

РОЗПОДІЛ БАЛІВ, ЯКІ ОТРИМУЮТЬ СТУДЕНТИ, ТА ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ ТА УМІНЬ (НАЦІОНАЛЬНА ТА ECTS)

Таблиця 1 – Розподіл балів для оцінювання успішності студента для іспиту

Контрольні роботи	Практичні заняття	Індивідуальне завдання (Розрахункове)	Іспит	Сума
30	40	10	20	100

Таблиця 2 – Шкала оцінювання знань та умінь: національна та ECTS

Рейтингова оцінка, бали	Оцінка ECTS та її визначення	Національна оцінка	Критерії оцінювання	
			позитивні	негативні
1	2	3	4	5
90-100	A	Відмінно	<ul style="list-style-type: none"> - Глибоке знання навчального матеріалу модуля, що містяться в основних і додаткових літературних джерелах; - вміння аналізувати явища, які вивчаються, в їхньому взаємозв'язку і розвитку; - вміння проводити теоретичні розрахунки; - відповіді на запитання чіткі, лаконічні, логічно послідовні; - вміння вирішувати складні практичні задачі. 	Відповіді на запитання можуть містити незначні неточності
82-89	B	Добре	<ul style="list-style-type: none"> - Глибокий рівень знань в обсязі обов'язкового матеріалу, що передбачений модулем; - вміння давати аргументовані відповіді на запитання і проводити теоретичні розрахунки; - вміння вирішувати складні практичні задачі. 	Відповіді на запитання містять певні неточності
75-81	C	Добре	<ul style="list-style-type: none"> - Міцні знання матеріалу, що вивчається, та його практичного застосування; - вміння давати аргументовані відповіді на запитання і проводити теоретичні розрахунки; - вміння вирішувати практичні задачі. 	- невміння використовувати теоретичні знання для вирішення складних практичних задач.

1	2	3	4	5
64-74	Д	Задовільно	- Знання основних фундаментальних положень матеріалу, що вивчається, та їх практичного застосування; - вміння вирішувати прості практичні задачі.	Невміння давати аргументовані відповіді на запитання; - невміння аналізувати викладений матеріал і виконувати розрахунки ; - невміння вирішувати складні практичні задачі .
60-63	Е	Задовільно	- Знання основних фундаментальних положень матеріалу модуля, - вміння вирішувати найпростіші практичні задачі.	Незнання окремих (непринципових) питань з матеріалу модуля; - невміння послідовно і аргументовано висловлювати думку; - невміння застосовувати теоретичні положення при розв'язанні практичних задач
35-59	ФХ (потрібне додаткове вивчення)	Незадовільно	Додаткове вивчення матеріалу модуля може бути виконане в терміни, що передбачені навчальним планом.	Незнання основних фундаментальних положень навчального матеріалу модуля; - істотні помилки у відповідях на запитання; - невміння розв'язувати прості практичні задачі .
1-34	Ф (потрібне повторне вивчення)	Незадовільно	-	- Повна відсутність знань значної частини навчального матеріалу модуля; - істотні помилки у відповідях на запитання; - незнання основних фундаментальних положень; - невміння орієнтуватися під час розв'язання простих практичних задач

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова література

№ з/п	Назва підручників, навчальних посібників, методичних вказівок, каталог інформаційного і матеріального забезпечення
1	2
1	Конституція України : Закон України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР. <i>Відомості Верховної Ради України</i> . 1996. № 30. ст. 141. – https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text
2	Кодекс Цивільного захисту України : Закон України від 02.10.2012 р. № 5403-VI. <i>Відомості Верховної Ради України</i> . 2013. № 34-35. Ст. 458. – https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5403-17
3	Про об'єкти підвищеної небезпеки : Закон України від 18.11.2001 р. № 2245-III. <i>Відомості Верховної Ради України</i> . 2001. № 15. Ст. 73. – https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2245-14
4	Про затвердження Порядку класифікації надзвичайних ситуацій за їх рівнями : Постанова Кабінету Міністрів України від 24.03.2004 р. № 368. <i>Урядовий кур'єр</i> . 08.04.2004. № 66. – https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/368-2004-%D0%BF
5	Про затвердження Положення про єдину державну систему цивільного захисту : Постанова Кабінету Міністрів України від 09.01.14 № 11. <i>Офіційний вісник України</i> . 2014. № 8. С. 341. – https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/11-2014-%D0%BF#Text
6	Про затвердження Порядку підготовки до дій за призначенням органів управління та сил ЦЗ : Постанова Кабінету Міністрів України від 26.06.2013 №443. <i>Офіційний вісник України</i> . 2013. № 50. С. 41. – https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/443-2013-%D0%BF#Text
7	Про затвердження Порядку здійснення навчання населення діям у НС : Постанова Кабінету Міністрів України від 26.06.2013 №444. <i>Офіційний вісник України</i> . 2013. № 50. С. 49. – https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/444-2013-%D0%BF#Text
8	Про затвердження Порядку утворення, завдання та функції формувань ЦЗ : Постанова КМУ від 09.10.2013 №787. <i>Офіційний вісник України</i> . 2013. № 85. С. 90. – https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/787-2013-%D0%BF#Text
9	Про затвердження Порядку проведення навчання керівного складу та фахівців, діяльність яких пов'язана з організацією і здійсненням заходів з питань ЦЗ : Постанова Кабінету Міністрів України від 23.10.13 №819. <i>Офіційний вісник України</i> . 2013. № 89. С. 34. – https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/819-2013-%D0%BF#Text
10	Про затвердження Порядку проведення евакуації у разі загрози виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій : Постанова Кабінету Міністрів України від 30.11.2013 р. № 841. <i>Урядовий кур'єр</i> . 11.12.2013 р. № 229. – https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/841-2013-%D0%BF#Text
11	Про затвердження Положення про організацію оповіщення про загрозу виникнення або виникнення надзвичайних ситуацій та організації зв'язку у сфері цивільного захисту : Постанова Кабінету Міністрів України від 27.09.2017 р. № 733. <i>Урядовий кур'єр</i> . 12.10.2017 р. № 192. – https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/733-2017-%D0%BF#Text
12	Деякі питання ідентифікації об'єктів підвищеної небезпеки : Постанова Кабінету Міністрів України від 13.09.2022 № 1030. <i>Урядовий кур'єр</i> . 16.09.2022. № 200. – https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1030-2022-%D0%BF
13	Класифікатор надзвичайних ситуацій ДК 019:2010. Київ: Держспоживстандарт України, 2010. 19 с. – https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/va457609-10#Text

1	2
14	Про затвердження Методики оцінки збитків від наслідків надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру : Постанова Кабінету Міністрів України від 15.02.2002. № 175. <i>Офіційний вісник України</i> . 2002. № 8. С. 170. – https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/175-2002-%D0%BF#Text
15	Деякі питання використання захисних споруд цивільного захисту : Постанова КМУ від 10.03.2017 р. № 138. <i>Офіційний вісник України</i> . 2017. № 24, С. 65, Ст. 182. – https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/138-2017-%D0%BF#Text
16	ДСТУ 8773:2018 Склад та зміст розділу інженерно-технічних заходів цивільного захисту в складі проектної документації на будівництво об'єктів. Київ: ДП УкрНДЦ, 2018. 22 с.
17	ДСТУ 5058:2008 Безпека у надзвичайних ситуаціях. Навчання населення діям у НС. Основні положення. Київ : Держспоживстандарт України, 2007. 15 с.
18	Про затвердження Примірною переліку документів з питань цивільного захисту, що розробляються центральними і місцевими органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, суб'єктами господарювання : Наказ ДСНС України від 12.07.2016 № 335. – https://dsns.gov.ua/upload/7/2/0/5/2016-7-13-335.odt
19	Про затвердження Програми загальної підготовки працівників підприємств, установ та організацій до дій у НС : Наказ ДСНС України з надзвичайних ситуацій від 06.06.14 р. № 310. – https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0310388-14
20	Про внесення змін до Програми загальної підготовки працівників підприємств, установ та організацій до дій у надзвичайних ситуаціях : Наказ ДСНС України з надзвичайних ситуацій від 08.08.14 р. № 258. – https://zakononline.com.ua/documents/show/56642__56642
21	Про затвердження Порядку організації та проведення спеціальних об'єктових навчань і тренувань з питань цивільного захисту : Наказ ДСНС України з надзвичайних ситуацій від 28.11.19 р. № 991. <i>Офіційний вісник України</i> . 2020. № 8, С. 51, Ст. 321. – https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0046-20#Text
22	Про затвердження Класифікаційних ознак НС : Наказ МВС України від 06.08.2018 р. №658 : <i>Офіційний вісник України</i> . 2018. № 70, С. 123. – https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0969-18#Text
23	Про затвердження Примірною положення про формування цивільного захисту : Наказ МВС України від 31.01.2015 № 113.
24	Про затвердження Методики планування заходів з евакуації : Наказ МВС від 10.07.2017 р. № 579. <i>Офіційний вісник України</i> . 2017. № 66, С. 118. – https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0938-17#Text
25	Про затвердження Мінімальних вимог безпеки і охорони здоров'я при використанні працівниками засобів індивідуального захисту на робочому місці : Наказ Міністерства соціальної політики України від 29.11.2018 р. № 1804. <i>Офіційний вісник України</i> . 2019. № 4. С. 303. – https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1494-18#Text
26	Про затвердження Типового положення про комісію з питань охорони праці підприємства : Наказ Державного комітету України з промислової безпеки, охорони праці та гірничого нагляду від 21.03.2007 № 55. <i>Офіційний вісник України</i> . 2007. № 26. С. 127. – https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0311-07#Text
27	Про затвердження Типового положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці та Переліку робіт з підвищеною небезпекою : Наказ Державного комітету України з нагляду за охороною праці від 26.01.2005 р. № 15. <i>Офіційний вісник України</i> . 2005. № 8. С. 188. – https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0231-05#Text
28	ДСТУ Б В.1.1-36:2016. Визначення категорій приміщень, будинків та зовнішніх установок за вибухопожежною та пожежною небезпекою. [Чинний від 2017-0-01]. Вид. офіц. Київ : Мінрегіонбуд України, 2017. 60 с.
29	ДБН В.1.1-7:2016. Державні будівельні норми України. Пожежна безпека об'єктів будівництва. Загальні вимоги. Київ : Міністерство регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України, 2017. 38 с.

1	2
30	ДБН В.2.5-28:2018. Державні будівельні норми. Природне і штучне освітлення. Київ : Мінрегіон України, 2018.
31	ДБН В.2.5-67:2013. Державні будівельні норми. Інженерне обладнання будинків і споруд. Опалення, вентиляція та кондиціонування. Діє з 01.01.2014.
32	Організація цивільного захисту під час реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні / О.Я. Лещенко та ін. К.: ДСНСУ, Інститут державного управління у сфері цивільного захисті, 2017. 125 с.
33	Порадник керівнику підприємства, яке не має категорії ЦЗ з чисельністю працівників 50 і менше осіб, щодо відпрацювання документації з питань ЦЗ та проведення об'єктового тренування. Суми: ДСНСУ, Навчально-методичний центр ЦЗ та БЖД в Сумській обл., 2018. 62 с.
34	Методичний супровід суб'єктів господарювання, що проводять навчання населення діям у надзвичайних, аварійних ситуаціях та в умовах терористичного акту / Матеріали семінару-практикуму. Львів: ДСНСУ, 2016. 179 с.
35	Методична розробка з організації проведення спеціального об'єктового навчання з питань ЦЗ на об'єктах та системах життєзабезпечення ЖКГ на прикладі КП «Міськводоканал» Сумської міської ради/ Уклад. Давиборщ С.Л., Кудінов В.С., Мухойд М.М. Суми: ДСНСУ, Навчально-методичний центр ЦЗ та БЖД Сумської обл., 2018. 86 с.
36	Безпека в надзвичайних ситуаціях [Електронний ресурс] : метод. вказівки до виконання практичних занять "Оцінка обстановки у разі руйнування будівель і споруд" : для здобувачів ден. та заоч. форм навчання першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, спец. 133 "Галузеве машинобудування", 141 "Електроенергетика, електротехніка та електромеханіка" / уклад.: Р. В. Антощенко [та ін.] ; Держ. біотехн. ун-т. – Електрон. текст. дані. – Харків, 2023. – 87 с. – URI: https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/64917 .
37	Запобігання аварій на виробництві : навч. посіб. для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня із спеціальності 263 – Цивільна безпека / Янчик О.Г., Богатов О.І., Ільїнська О.І., Толстоусова О.В. Харків: НТУ «ХП», 2022. 180 с. – https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/55980

Допоміжна література

1.	ДСТУ ISO 45001:2019 Системи управління охороною здоров'я та безпекою праці. Вимоги та настанови щодо застосування (ISO 45001:2018, IDT) [Чинний від 2021-01-01]. Вид. офіц. Київ : Держпоживстандарт України, 2019. 27 с.
2.	Цивільний захист [Електронний ресурс] : метод. вказівки до самостійного вивчення дисципліни : для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ден. та заоч. форми навчання спец. 133 "Галузеве машинобудування", 205 "Лісове господарство", 206 "Садово-паркове господарство", 201 "Агрономія" / уклад.: Р. В. Антощенко [та ін.] ; Держ. біотехн. ун-т. – Електрон. текст. дані. – Харків, 2023. – 91 с. – URI: https://repository.kpi.kharkov.ua/handle/KhPI-Press/64916 .

ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ

1. Державна служба України з надзвичайних ситуацій. Офіційний сайт. URL: <http://dsns.gov.ua> (дата звернення: 01.08.2023).
2. Державна служба України з питань праці. URL: <http://dsp.gov.ua> (дата звернення: 01.08.2023).